ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ»

ЗВІТ

(проміжний)

ЗА ТЕМОЮ «РЕФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ»
(НОМЕР ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ 0109U006782)

про науково-дослідну роботу

«ПРОБЛЕМИ Й ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТА ІНТЕГРАЦІЇ ІНСТРУМЕНТІВ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ»

СУМИ – 2011

ЗМІСТ

ВСТУП 4

РОЗДІЛ 1. ПОХІДНІ ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ: СУТНІСТЬ, ЕТАПИ РОЗВИТКУ ТА РЕГУЛЮВАННЯ

1.1. Економічна сутність, класифікація та етапи розвитку похідних фінансових інструментів 6

1.2. Основні етапи розвитку ринку похідних фінансових інструментів 25

1.3. Нормативне регулювання ринку похідних фінансових інструментів 30

РОЗДІЛ 2. СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК РИНКУ ПОХІДНИХ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ В УКРАЇНІ

2.1. Аналіз стану світового та вітчизняного ринку похідних фінансових інструментів 45

2.2. Проблеми і перспективи становлення ринку похідних фінансових інструментів 56

РОЗДІЛ 3. НАУКОВО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ РИНКУ ПОХІДНИХ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ

3.1. Методологічні підходи до облікових аспектів похідних фінансових інструментів в національній системі обліку 77

3.2. Стан і перспективи розвитку інформаційного забезпечення біржового ринку похідних фінансових інструментів 89

3.3. Методичні підходи до прогнозування цін на біржові інструменти 111

ВИСНОВКИ 136

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 142

ДОДАТКИ 158

ВСТУП

Світовий ринок похідних фінансових інструментів – невід'ємна частина глобального фінансового ринку, який почав розвиватися особливо швидкими темпами с початку 70-х років XX століття – після лібералізації світової валютної системи та переходу до плаваючих курсів.

За останні роки значення таких інструментів значно зросло. Обсяг торгівлі ПФІ на сьогодні значно перевищує обсяг світового ВВП, а темпи її зростання на міжнародних ринках є одними з найвищих. Слід відзначити, що поряд з кількісними характеристиками ринків похідних фінансових інструментів (далі – ПФІ) значне зростання демонструє і видове різноманіття цих інструментів, що втілюється в окремий науково-практичнй вид діяльності – фінансовий інжиніринг, тісно пов'язаний з структурованими, гібридними і синтетичними їх видами.

З урахуванням інтеграційних намірів України, ринкового спрямування її реформ, побудова ефективного фінансового ринку і особливо його строкового сегменту є першочерговим завданням.

Більш прискорений розвиток похідних інструментів в Україні міг би бути одним з чинників стимулювання товарного й фінансового ринків, що сприяло б формуванню ринкових інструментів управління ризиком та механізмів біржової торгівлі, створенню сучасного ринкового механізму ціноутворення, підвищення інвестиційної привабливості України. Проте виконання цього завдання ускладнюється відсутністю розвинутого ринку деривативів в Україні, недостатньою психологічною підготовленістю суб'єктів господарювання до виконання операцій з деривативами, а також низькою зацікавленістю банків виступати у ролі фінансових посередників на даному ринку.

Теоретико-методологічні основи проведення операцій з деривативами були закладені у фундаментальних працях західних економістів, таких як Дж. М. Кейнс, Дж. Хікс, Н. Калдор, І. Фішер, та ін. Серед сучасних зарубіжних

вчених, що працюють над питаннями фінансових інструментів, можна назвати Дж. Маршалла, В. Бансала, М. Озіуса, Дж. Фіннерті, К. Редхеда, С. Х'юза, нобелівських лауреатів Ф. Блека, Р. Мертона, М. Мілера, Ф. Модільяні, В. Шарпа, М. Шоулза.

У числі російських науковців, що займаються проблематикою ПФІ відомі імена А. Буреніна, А. Фельдмана, Я. Міркіна, В. Рудькова-Силіванова. На вітчизняному просторі дослідженням теорії фінансових інструментів розпочали займатися порівняно недавно, і з огляду на багатофункціональність деривативів, вони стали предметом різних за тематикою наукових розробок. Так, В. Ющенко і В. Міщенко аналізують деривативи як засіб управління валютними ризиками, О. Мозговий – у процесі дослідження ринку цінних паперів, О. Шаров – у контексті банківської діяльності. Глибокі теоретичні дослідження сутності ПФІ, основ функціонування ф'ючерсних ринків в Україні і світі були проведені, О. Сохацькою. Що стосується безпосередньо обліку ПФІ, то доробок наших вчених представлений в основному працями Л. Примостки та Л. Кіндрацької, яка розглядає облік ПФІ в банківській сфері.